

ՄԱՏԹԵՈՍ ՎԱՐՊԱՊԵՏԻՆ ՔԱՐՈՉԸ ԱՂՈՒԱՅԻ ԱՈՎՁԻՆ ՕՐՈՒՄՆ ՀԱՄԱՐ,
«ԼՈՒԱՅՈՒԵՑԷՔ, ՄԱՔՐՈՒԵՑԷՔ, ԹՕԹԱՓԵՑԷՔ...»¹ ԽՕՍՔԻՆ ՄԱՍԻՆ

Սուրբերէն մէկը կ'ըսէ, թէ Աստուած բարիքներուն բարեգոյնն է եւ գեղեցիկներուն՝ գեղեցկագոյնը, ո՛չ թէ չարին հետ համեմատելով բարի է Ան, այլ՝ բարիքին համեմատելով, այսինքն՝ հրեշտակներուն եւ սուրբերուն հետ համեմատելով Ան բարի է եւ գեղեցկագոյն. նոյնպէս մարդը իր պատկերին համաձայն ըրաւ, որ ո՛չ թէ անշունչներուն հետ համեմատելով բարի է մարդը ու գեղեցիկ, այլ՝ բոլոր արարածներուն համեմատելով՝ ասիկա գեղեցկագոյնն է ու բարի: Իսկ մենք չհանդուրժեցինք այսպիսի ճոխութեան՝ Աստուծոյ նմանութեան մէջ մնալ, Ադամի միջոցով ինկանք, մանաւանդ ալ Քրիստոսէ ետք, որ Անոր շնորհներով լուսաւորուելով եւ կերպարանքի նոյն գեղեցկութիւնը առնելով՝ մեր կամքով տգեղցուցինք մեղքի միջոցով: Այդ պատճառով պահքի սկզբնաւորութեան Նսայի Մարգարէն նախաձայնելով կ'ըսէ. «Լուացունցէ՛ք, մաքրունցէ՛ք, թօթափեցէ՛ք...»²:

Սակայն նախ պէտք է գիտնանք, թէ ինչո՞ւ պահքի առաջին օրը, երկրորդ օրը, այսօր եւ բոլոր Կիրակի [օրերը] նոյն Մարգարէն կը կարդանք եւ ո՛չ թէ ուրիշ մարգարէներէ:

Այս մասին վարդապետները երեք պատճառ կու տան.

Նախ՝ որովհետեւ ասիկա աստուածաբան Մարգարէ է, որ առանց առակի՝ Քրիստոսի եւ տնօրինութեամբ [Անոր կրած] չարչարանքներու մասին կը խօսի: Այս պահքը ըստ մարմինի մեզի համար չարչարանք է, որով չարչարանքներով Քրիստոսի յարութեան հաղորդակից կը դառնանք: Այս պատճառով ասիկա կը կարդանք պահքի սկզբնաւորութեան եւ բոլոր կիրակիներուն կը յիշատակենք, որպէսզի անմոռաց մնայ ասոր խրատը:

Երկրորդ՝ քանի որ պահքի այս օրերը ապաշխարութիւն գործելու օրեր են ամբողջ տարուայ ընթացքին: Արդ՝ այս Մարգարէն ապաշխարութեան կարգը յայտնապէս կը սորվեցնէ քան միւս մարգարէները, ինչպէս

¹ Ես. Ա. 16—20:

² Ես. Ա. 16:

կ'ըսէ. «Լուացունցէ՛ք, մափրունցէ՛ք եւ ապա եկէ՛ք խօսիմք»³, այդ պատճառով ասիկա կը կարդանք:

Երրորդ՝ որպէսզի ասով քարոզութեան կարգը սորվինք, որովհետեւ երէկ խրատեց. «Բարձրաձայն կանչէ եւ մի՛ խնայեր»⁴, այսինքն՝ յանդիմանութեամբ եւ սաստելով, որպէսզի ծոյլերը զգաստանան: Այդպէս էր այս Մարգարէն՝ կշտամբիչ եւ ընդդիմախօս: Այդ պատճառով մենք, ասիկա կարդալով, քարոզենք ըստ Առաքեալի ըսելուն. «Յանդիմանէ՛, սաստէ՛, մխիթարէ՛»⁵: Այդ պատճառով կ'ըսէ. «Լուացունցէ՛ք»:

Նախ առաջին միտք բանին այս է, որ կ'ըսուի՝ «Լուացունցէ՛ք», այսինքն՝ խոստովանութեամբ, եւ «մափրունցէ՛ք»՝ ապաշխարութեամբ: Եւ թէ մարմնական լուացումին կը նմանցնէ հոգեկան լուացումը, որ է խոստովանութիւնը: Եւ ասիկա բազմաթիւ պատճառներով.

Նախ՝ քանի որ մարմինին աղտեղութիւնը կը լուան, որ սեւցած կ'ըլլայ, ինչպէս նաեւ ո՛չ պայծառ եւ յստակ տեղերը. այդպէս ալ քրիստոնեային վայել է մեղքերը խոստովանիլ եւ ո՛չ թէ աշխարհական հոգեքը՝ ըստ այնմ. «Դու՛մ նախ քան անօրէնութիւններդ ըսէ, որպէսզի արդարանաս»⁶:

Երկրորդ՝ որովհետեւ բոլորն ալ մարմինին մասերը կը լուան, որոնք կը լուան, եւ ոչինչ կը ձգեն՝ որ ջանքով չմաքրեն. այդպէս ալ անոնք, որոնք կը խոստովանին, պարտաւոր են բոլոր մեղքերը խոստովանիլ եւ ո՛չ թէ մէկ մասը միայն, այսինքն՝ մահու չափ [մեղքերն] ու ներելիները, հոգեւորներն ու մարմնականները՝ ըստ այնմ. «Իմ մեղքերս ու անօրէնութիւններս ցոյց տուի Քեզի...»⁷:

Երրորդ՝ որովհետեւ ջուրին զօրութիւնն է բոլոր գարշելի բաները գեղեցկացնել. այդպէս ալ խոստովանութիւնը, որ հոգեւոր ջուր է, կարողութիւն ունի մեղքերու ամբողջ բազմութիւնը մաքրելու, թէեւ շատ մեծ ալ ըլլան՝ ըստ այնմ. «Ե՛ս եմ, որ անօրէնութիւններդ կը ջնջեմ, եւ քու մեղքերդ ա՛լ պիտի չլիջեմ»⁸:

Չորրորդ՝ քանի որ մարմինը մանրամասնութեամբ կը լուան՝ գլուխէն սկսեալ. այդպէս ալ խոստովանութիւնը պէտք է մանրակրկիտ քննութեամբ ըլլայ, որպէսզի ո՛չ մէկ բան մնայ՝ ըստ այնմ. «Եթէ ոեւէ

³ Ես. Ա. 16–18:

⁴ Ես. ԾԸ. 1:

⁵ Տէս Բ. Տիմ. Դ. 2:

⁶ Հմմտ. Ես. ԽԳ. 26:

⁷ Տէս Սղմ. ԼԱ. 5:

⁸ Ես. ԽԳ. 25:

մէկուն հետ խնդիր ունիս, մինչեւ դատարան հասնիլը հասկացողութեան հասիւր անոր հետ»⁹:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ ջուրի լուացումով բնական գեղեցկութիւնը մէջտեղ կու գայ, այդպէս ալ խոստովանութիւնը Աստուծոյ բնական պատկերակցութիւնը՝ որ մեղքը անծանօթ դարձուցած էր, պայծառ ու գեղազարդ կը ցուցնէ՝ ըստ այնմ. «Եթէ որդան կարմիրի նման ըլլան, իբրեւ սպիտակ ձիւն պիտի ընեն»¹⁰:

Վեցերորդ՝ քանի որ ջուրին բնութիւնը պաղ է, լուացուելու ժամանակ տաք մարմինը կը սառեցնէ. այդպէս ալ խոստովանութիւնը մարդուն համար պաղ կը թուի, սակայն մեղքերու ջերմ ցանկութիւնը կը սառեցնէ՝ այլեւս գործել չի տար՝ ըստ այնմ. «Տիրոջ երկիւղը ամէն տեսակի շարիքէ կը խորշի»¹¹, որովհետեւ առանց Աստուծմէ երկնչելու՝ հնարաւոր չէ խոստովանիլ:

Եօթներորդ՝ քանի որ իւրաքանչիւր ոք իր կամքով կը լուայ եւ ո՛չ թէ ակամայ, որովհետեւ ակամաները հաւասարապէս լուացուած չեն ըլլար, այդպէս ալ իւրաքանչիւր քրիստոնեայ պարտաւոր է ինքզինք մեղքերէն լուալ խոստովանութեամբ եւ ոչ թէ՝ ան որ քահանան բռնութեամբ խոստովանութեան կը բերէ, քանի որ ակամաներուն համար Աստուած Մարգարէին միջոցով կ'ըսէ. «Այդպիսի պահքը չընտրեցի»¹²:

Ութերորդ՝ քանի որ իւրաքանչիւր ոք, որ կը լուացուի, այդպիսին ազտեղութենէն կը մաքրուի. այդպէս ալ ան, որ մեղքերու մէջ է ու կը խոստովանի, որովհետեւ ինչպէս անձը, որ կը մեղանչէ, նոյնին մէջ կը մեռնի¹³, տգեղութենէն կը մաքրուի, այդպէս ալ ով որ խոստովանեցաւ, կը կենդանանայ:

Իններորդ՝ քանի որ իւրաքանչիւր ոք, որ կը լուացուի, նախ կը մերկանայ եւ ապա կը լուացուի. այդպէս ալ ով որ կը խոստովանի, նախ պարտաւոր է մէկ կողմ դնել ամօթը, որպէսզի կարենայ իր անձին մեղքերը լուալ, որովհետեւ ամէնալը պղինձէ պարիսպ մըն է՝ ընդդէմ սրբութեան:

Տասներորդ՝ որովհետեւ մէկ անգամ լուացուիլը մարմինը իսկապէս չի մաքրեր, այլ՝ կրկնելով ու բազմապատկելով կը գեղեցկանայ. այդպէս ալ ով որ մէկ անգամ կը խոստովանի, չի՛ կրնար մաքրել, քանի որ բոլոր

⁹ Հմմտ. Մտթ. Ե. 25:

¹⁰ Հմմտ. Ես. Ա. 18:

¹¹ Առ. ԺԱ. 27:

¹² Հմմտ. Ես. ԾԸ. 5:

¹³ Հմմտ. Բ. Օր. ԺԷ. 2:

մեղքերը մէկ անգամէն չի՛ կրնար ներկայացնել, որովհետեւ երբեմն կը մոռնայ եւ երբեմն ալ կ'ամչնայ: Այդ պատճառով պէտք է բազմաթիւ անգամներ խոստովանա՛հօր մօտ երթալ, որպէսզի մնացածներն ալ մաքրէ, ատոր համար կ'ըսէ՝ «լուացունցէ՛ք»:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» կ'ըսէ, կը ցուցնէ, թէ բոլորն ալ մեղքերէն մաքրուին, այդ պատճառով յոգնակիով կը դնէ՝ «լուացունցէ՛ք»:

Դարձեալ՝ «լուացէ՛ք» մարմինի մեղքերը կ'ըսէ, ու «մաքրեցէ՛ք» հոգիինը:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» մարդոց առջեւ խոստովանութեամբ, որպէսզի Աստուծոյ առջեւ սուրբ ըլլաք:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» խօսքով եւ «մաքրեցէ՛ք» գործով:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» արտասուքով եւ «մաքրեցէ՛ք» զղշումով սիրտի մէջ:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» առաջին մեղքէն եւ «մաքրեցէ՛ք» ապագայիններէն:

Դարձեալ՝ նախքան պահքը «լուացունցէ՛ք» ամէն տեսակի արատէ, որպէսզի ձեր պահքը սրբուի:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» ծածկաբար ու սուրբ պիտի ըլլաք բոլորին առջեւ յայտնապէս:

Դարձեալ՝ «լուացունցէ՛ք» մեղքերէն, որովհետեւ այս ժամանակին դիւրին է, եւ «մաքրեցէ՛ք», քանի որ հիմա ձեր ձեռքին մէջ է, ապա թէ ոչ այնտեղ ի՞նչ է ձեր աղաղակելը, ու Իմ չլսելը, որովհետեւ այնտեղ ապաշխարութեան ժամանակ չկայ, այդ պատճառով կ'ըսէ՝ «լուացունցէ՛ք»:

Այլ՝ այստեղ, պահքին սկիզբը Մարգարէն տասնմէկ օրէնքներ կը կարգէ, որ այս ընթերցուածին մէջ են:

Նախ կ'ըսէ «լուացունցէ՛ք», այսինքն՝ խօսքով խոստովանեցէք:

Երկրորդ՝ «մաքրեցէ՛ք» պահքով:

Երրորդ՝ «ձեռ անձերէն շարիք հանցէ՛ք», այսինքն՝ սովորութիւն [դարձած] գործը, որ դժուար է ընել:

Չորրորդ՝ «Իմ աշխուս առջես», այսինքն՝ առ երես կեղծաւորութեամբ մի՛ սրբուիք ու արտաքինապէս արդար երեւիք, այլ՝ մեր սիրտերուն մէջ մաքրուինք, քանի որ Աստուծոյ աչքերը մարդոց սիրտերը կը տեսնեն եւ ո՛չ թէ երեսները:

Հինգերորդ՝ «դադրեցէ՛ք շարութիւններէն», այսինքն՝ բոլոր մեղքերէն, որովհետեւ մէկէն դադրիլ ու միւսներուն մէջ մնալ, մէկուն սրբութիւնը չընդունուիր:

Վեցերորդ՝ «սորվեցէ՛ք բարիք գործել», այսինքն՝ սուրբ գիրքերէն ու աստուածահաճոյ մարդոց վարքերէն, քանի որ չարը առանց վարդապետի ինքնին կը մտնէ մարդուն մէջ, իսկ բարին առանց ուսուցանողի արժանի չէ. ասոնցմով ներսը՝ մարդուն մէջ արժանի է ըլլալ: Իսկ ասոնցմէ ետք, որ վեցերորդէն ետք է, արտաքուստ ընել:

Եօթներորդ՝ «իրաւումը փնտռել», այսինքն՝ առանց իրաւունքի դատաստան չընել, այսինքն՝ ճշմարիտը ստել եւ սուտը ճշմարտել: Կը թուի, թէ ասիկա առաջնորդներուն մասին կ'ըսէ:

Ութերորդ՝ «գրկեալները ազատել», այսինքն՝ իւրաքանչիւրին բաժինը իրեն հասցնել, ասիկա Առաքեալն ալ կ'ըսէ. «Ոեւ մէկուն ունէ բանով պարտական մի՛ մնաք»¹⁴:

Իններորդ՝ «որբերուն դատը պաշտպանել», այսինքն՝ տիրութիւն ընել որբին, որովհետեւ ոչ ոք ունի:

Տասներորդ՝ «եւ այրիին իրաւումը տուէ՛ք», այսինքն՝ մխիթարել զինք, քանի որ անոր համար բաւարար է իր այրիութիւնը:

Տասնմէկերորդ՝ այս բոլորէն ետք, եկէ՛ք Ինծի մօտ աղօթքի կեցէ՛ք ու պահ՛ք պահեցէ՛ք: Իսկ եթէ կը զրկէք ու իրաւունք չէք ըներ, եթէ բազմաթիւ անգամներ աղօթէք, պիտի չլսեմ ձեզ, քանի որ ձեր մէջի զրկեալը կ'աղաղակէ, եւ հնձողներուն բողոքը...¹⁵:

Դարձեալ՝ առաջին վեցը մարմինի անօրէնութիւններուն համար կ'ըսէ, թէ ինչպէս պէտք է մաքրուին: Իսկ ետքի հինգ խօսքերէն կը թուի, թէ հոգիին համար կ'ըսէ, որովհետեւ մարմինը անիրաւուած է ուտելով ու խմելով, ատոր համար կ'ըսէ՝ «իրաւումը փնտռեցէ՛ք»¹⁶, քանի որ հոգին պոռնկութեամբ եւ հեշտութեամբ զրկուած է, ու ան այս բանէն կը նեղանայ, այդ պատճառով կ'ըսէ՝ «գրկեալները ազատեցէ՛ք», որովհետեւ հոգին որբ ու այրի է. որբ է, քանի որ ծնող չունի, ինչպէս մարմինը, եւ այրի է, որովհետեւ բարի գործերէն աղքատ է: Այդ պատճառով կ'ըսէ՝ «դատաստան ըրէ՛ք»¹⁷, քանի որ մարմինը եղբայրներն ու հայրերը կը պատուեն, իսկ հոգիին բարեկամ չկայ, որ օգնական ըլլայ անոր, եւ «այրիին իրաւումը տուէ՛ք», այսինքն՝ որովհետեւ օր օրի մարմինը ինքն

¹⁴ Հռ. ԺԳ. 8:

¹⁵ Հմմտ. Յկ. Ե. 4:

¹⁶ Ես. Ա. 17:

¹⁷ Սղմ. ԶԱ. 3:

իրը կը հոգայ ու հոգիին բաժին չի տար: Եւ ապա՝ ասկէ ետք եկէ՛ք ու խոստովանեցէ՛ք մեղքերը:

Արդ՝ տեսնենք՝ ինչ է մեր շահը, որ այս բոլոր օրէնքները կը դնէ: Երեք բան կը խոստանայ մեզի:

Նախ՝ թէ մեր մեղքը իբրեւ որդան կարմիր սեւցուցած է մեզ, որ մուր է կամ գործելի, քան ձիւնը սպիտակ կը դարձնէ, որ բնութեամբ սպիտակ է:

Եւ երկրորդ՝ թէ մեզ պղծած կ'ըլլայ իբրեւ որդան կարմիր: Որովհետեւ որդ անսուրբ եւ կրկնասեռ կենդանի է, քանի որ նախ բանջար է ու ապա որդ կ'ըլլայ՝ կորսնցնելով իր առաջին յատկութիւնը. այդպէս ալ մարդը մեղքին պատճառով կրկնասեռ կը դառնայ՝ կորսնցնելով իր առաջին սրբութիւնը: Իսկ եթէ Աստուծոյ օրէնքը պահենք քան ասորը, որ մաքուր կենդանիներէն է ու մաքրութիւն կը գործէ, այլեւ՝ ասոր փութով աղտոզութիւնը մէկ կողմ կը ձգէ քան բոլոր նիւթերը, այդպէս ալ կ'ըսէ. «Փութանակի ձեզ առաջին սրբութեան պիտի տանի...»¹⁸:

Եւ երրորդ՝ «այս եւ այն երկրի բարութիւնները լիապէս պիտի ուտէ», քանի որ «բարութիւններ» կ'ըսէ եւ ոչ՝ «բարութիւն», որ ցոյց կու տայ թէ՛ այստեղի եւ թէ՛ հանդերձեալին:

Ինչո՞ւ մեր մեղքը գործելի ու մուրի կը նմանցնէ: Բազմաթիւ պատճառներու համար:

Նախ՝ որովհետեւ մուրը առանց ներկի սեւցած է ու գործելի է ինքն իրմէ եւ ո՛չ թէ արտաքուստ. այդպէս ալ հոգին գործերու միջոցով կը ներկուի ու կը սեւնայ:

Երկրորդ՝ որովհետեւ հուրին ջերմութիւնը փայտին խոնաւութիւնը կը հանէ, ու ան կը սեւնայ. այդպէս ալ ցանկութեան ջերմութիւնը հոգիէն սրբութիւնը կը հանէ, որով ան կը զօրանար, այդ պատճառով իբրեւ այրուած կաթսայ կ'ըլլայ:

Երրորդ՝ որովհետեւ դիւրութեամբ կ'ապականի, քանի որ ինքն իր մէջ ամրացուցիչ չունի. այդպէս ալ մարդը մեղքերուն միջոցով փութանակի կը կորսուի, որովհետեւ ինքն իր մէջ պահապան սրբութիւնը չունի:

Չորրորդ՝ որովհետեւ ուրիշ մը դիւրութեամբ կը ներկէ, եթէ մէկը հասնի անոր. այդպէս ալ մեղքը կը կորսնցնէ ուրիշին, եթէ մէկը խորհրդակից ու ընկերակից է անոր:

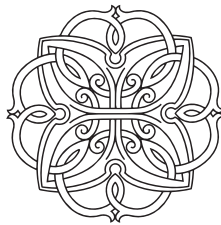
¹⁸ Հմմտ. Բ. Պետ. Ա. 9:

Հինգերորդ՝ որովհետեւ տուներուն, եւ ո՛ր որ ալ գտնուի որդան կարմիրը, գարշելի է. այդպէս ալ մեղքը, թէ՛ հոգիին մէջ ըլլայ եւ թէ՛ մարմինին, Աստուծոյ առջեւ գարշելի է: Իսկ եթէ Անոր օրէնքներուն չլսենք, պատուհաս կը խոստանայ մահը՝ ըսելով. «Սուրբ պիտի ուտէ ձեզ»¹⁹:

Եւ ինչո՞ւ մահը սուրին կը նմանցնէ: Ու ասիկա բազմաթիւ պատճառներով. ուրիշ տեղ կը գտնես:

Շարունակութիւնը՝ յաջորդիւ

Գրաբարէ արեւմտահայերէնի վերածեց՝
ՎԱՐԱՆԴ (ՅԱԿՈԲ) ՔՈՐԹՄՈՍԵԱՆ

¹⁹ Եւ. Ա. 20: